

GLEDALIŠKI LIST

Narodnega gledališča v Ljubljani

1936-37

DRAMA

Urednik: J. Vidmar

Izhaja za vsako premijero

Din 2:50

Okusno Vas oblači le
DAMSKI MODNI SALON

Cene in izdelava solidna

Sonja

GLEDALIŠKA UL. 7

NOVO OTVORJENI
SALON DAMSKIH KLOBUKOV

„OREL“
LJUBLJANA
SV. PETRA C. 13

VELIKA IZBIRA IN PRVOVRSTNA
KVALITETA — NIZKE CENE

IZVOLITE SI OGLEDATI MOJE IZLOŽBE!

PAPIR, pisarniške, tehnične in šolske potrebščine

Najugodnejše v največji izbiri

IV. BONAČ, Ljubljana

Akademiki dobijo pri nakupu popust

Nalivna peresa

GLEDALIŠKI LIST

NARODNEGA GLEDALIŠČA V LJUBLJANI

1936/37 D R A M A Štev. 9

ZERKAULEN:
KORAJŽA VELJA

PREMIERA: 6. DECEMBRA 1936

Ljudske veseloigre so vsakemu gledališču zelo dobrodošle. Tudi pri nas se je veseloigra iz ljudskega, predvsem kmečkega življenja, izredno priljubila pri občinstvu, zlasti če prinese res kaj veselega in zdravega humora. Po vsem svetu je danes zdrav humor zelo redek, povsod zato radi sprejemajo igre, ki vzbujajo količkaj smeha. Zato se ni čuditi, da je Zerkaulnova komedija »Korajža velja« dosegla v lanski sezoni nešteto ponovitev, saj jo je vprizorilo nič manj kot 60 gledališč. Original je pisan v renskem dialektu, toda posamezna nemška gledališča so si delo jezikovno priredila za svoje lokalne prilike in zahteve. V komediji je polno pristnega humora in zdravja, veselih zapletljajev in obenem v osnovi toliko splošno človeškega, da je zrno dela povsod razumljivo; treba je vsebini dati samo domači dih, domače okolje, domačo govorico in obleko. Vse, kar se dogaja v komediji, se lahko dogaja kjerkoli. Tudi za naše razmere ni nič tujega v njej, nič takega, kar bi ne moglo biti naše. Da je igra tudi za nas tako domača, je seveda zasluga prevajalca dr. Šmalca, ki jo je spretno presadil na naša tla in ji dal v svojem prevodu vse tisto, kar je bilo za naša razmere potrebno. Če bi ne vedeli, da je to prevod in če bi ne poznali avtorja, bi dejali, da jo je spisal slovenski avtor. Tako domače zveni v Šmalčevem prevodu. Komedija je predvsem zgrajena na različnih značajih, ki jih življenje postavlja drug drugemu nasproti, da se odbijajo ali privlačujejo.

Ti značaji so že pri avtorju podani tako občečloveško, da v svoji osnovi niso več vezani na kakšno folklorno okolje, temveč so povsem splošni. Predvsem splošna, na nobeno okolje vezana pa je osnovna ideja, ali če hočete, tendenca Zerkaulenove komedije. Za smeh gre, za zdravje in korajžo, ker korajža v življenju precej velja! Pisana je proti vsem mrkoglednežem in filistrom, proti vsem birokratom, skratka, proti vsem tistim, ki nam skušajo še bolj vtesnjevati že tako tesno življenje. Zastopnik takih »papirnatih« značajev, ki se potikajo po vseh koncih sveta in ki grenijo življenje sebi in drugim, je v komediji tajnik Striga. (Dr. Šmalc ga je izvrstno krstil s slovenskim imenom!) Kakor strigalica je. Povsod preganja ljudi, je neprijazen in zadirčen, samo v aktih čepi in življenja, ki je kljub vsem brigam in težavam vendarle velikokrat tudi lepo, ne vidi več, ne čuti več. Zato je povsem razumljivo, da mora priti v neprijeten položaj, ko se sreča z dravim, krepkim fantom od fare, kakor je mlad brodnik Joža Kremen.

Avtorju je treba priznati, da je v svoji komediji izvrstno prikazal različne ljudske značaje, ki živijo v nekoliko večjem podeželskem kraju. Priznati mu je treba, da se ne giblje zgolj v povprečnih vodah večine ljudskih iger, ki so si celo v mnogem druga drugi podobne. Ker ni naš namen, da podrobno obravnavamo njegovo pisateljsko fizionomijo, se ne bomo spuščali v podrobnosti. Vsekakor pa lahko ugotovimo, da je imel večje stremljenje, kakor zgolj napisati efektno ljudsko veseloigro. Po svoji literarni vrednosti prekaša njegovo delo mnoge nam znane in neznane veseloigre. Literarno dobra stran njegovega dela nam dokazuje, da je skušal doseči vsaj tiste višine ljudske komedije, na katerih so pisane Anzengruberjeve igre. Priznati mu je treba, da je prinesel v svoji komediji marsikaj novega, čeprav se nekatere podrobnosti sučejo v okoliščinah, ki spominjajo na razne druge veseloigre. Občinska seja, ki je središče drugega dejanja, je bila že mnogokrat uspešno sredstvo za efektne prizore v gledališčih. Občinske odbornike poznamo iz »Treh vaških svetnikov«, poznamo jih iz »Vesele božje poti« in tako naprej. Toda avtor jih je postavil okrog novega problema, lahko bi rekli, da je dal nov dnevni red občinski seji in tako omogočil samemu sebi, da je pokazal nove, odnosno vsaj drugačne značaje in nove situacije.

Poleg vsega navedenega mu je treba še priznati, da nikjer v preveliki meri ne pretirava, lahko se reče, da nikjer ne karikira, kar je žal običaj pri mnogih piscih ljudskih iger. Čeprav skoči včasih čez kolesnice, kakor bi lahko rekli, a vedno skoči veselo, prešerno in sugestivno, da mu s prepričanjem in zadovoljstvom lahko sledimo. Da je velik mojster v dramski tehniki, o tem ni treba izgubljati besedi, saj kar z levo roko pričara na oder situacijo za situacijo. Ker je tendenca dela zdrava, jasna in vedra, tudi nič ne škodi, če zine pek Žovna kakšno debelo ali če plane Podlesnica s kako domačo, bi rekli, okroglo besedo na dan. Saj je prav tako domača, pristna in prihaja iz prešernosti, iz zdravja ali pa neškodljive jeze.

Vprizoritve takih veseloiger, kakor je Zerkaulenova »Korajža velja«, imajo poleg že navedenega še dva smisla, odnosno dva vzroka. Najboljša lastnost vsakega repertorja je pestrost, ki ni važna samo za občinstvo, temveč tudi za igralski ansambel. Kakor se povsod upira občinstvo enoličnosti v repertoarju, tako utegne enoličnost škodovati tudi igralcem, ker jih utruja. To je zlasti važno v gledališčih, ki ne razpolagajo s številčno velikim ansamblom. V takih gledališčih mora vsak posamezni igralec igrati v vsaki sezoni veliko vlog, ki jih vseh včasih niti z režiserjem skupaj ne more dognati in oblikovati do poslednjih podrobnosti, ker obema primanjkuje za oblikovanje potrebnega časa. Pri umetniškem ustvarjanju je mnogokrat izredne važnosti, da stvaritelj neko zamisel lahko prespi, prekvasi, da jo preizkusi s te ali z one strani. Tega idealnega položaja si mnoga gledališča našega časa ne morejo privoščiti, ker so materialne skrbi prevelike in nas zato tirajo na tekoči trak, odnosno v tekoči repertoar. Živčna napetost igralčeva je v večini sodobnega gledališča mnogokrat prav zaradi tega pritirana do viška, ker ga težka, umetniško visoko vredna dela, ki jih mora v zelo kratkem času sprejeti vase, močno zavzamejo in včasih celo utrudijo. Tako je velikokrat lahko ljudska veseloigra tudi v njegovem delu oddih, odnosno celo osvežitev in okrepitev za naslednje težje naloge. Kakor občinstvo, tako tudi naš igralec ljubi takšne veseloigre, ker se v njih velikokrat lahko svobodneje in lažje izživlja, zlasti pa so mu dobrodošle zaradi tega, ker je po smehu v bolj neposredni zvezi z občinstvom. Igralec si zato pri takih vprizo-

ritvah nič bolj ne želi, kakor da se občinstvo čim bolj smeje in prijetno, zdravo zabava, kar mu je v veseloigrah bolj potrebno ko šepetalka. (—k)

Zerkaulen - Šmalc: Korajža velja

V vasi Brod živi vdovec Vrbin. Upokojen davkar je in župan. Hčerko edinko Liziko ima in njej posvečuje vso svojo skrb in ljubezen. Ne samo njej! Poleg nje ima še krasne nageljne, ki jih z vso ljubeznijo goji. Kakor ima dve ljubezni, ima tudi dva nasprotnika. Tajnika Strigo in Podlesničinega zajca. Prvi se mu hoče vstuliti za zeta, drugi mu gloda in uničuje nageljne. Vedno huje se udejestvujeta njegova nasprotnika, zlasti tajnik Striga, ki so ga akti in pisarniška služba povsem izpridili. Je sicer poštenjak od pete do glave, vesten uradnik, kar ga je, toda svojo dušo je takorekoč prodal nesvetemu birokraciji. V »zamrznjene vode« hoče potegniti še župana in Liziko. Uspel je že tako daleč, da se predstavlja pred občani kot bodoči zet samega gospoda župana. Tako ga je preplašil s svojim okostenelim nazorom o življenju, da hodi župan ves v skrbih okrog. Skopuh je postal, neprijazen, mrkoglednež, ki si noče ničesar več privoščiti. Ne vidi več, kako lepo je življenje, če ga človek gleda z bolj vedrimi očmi kakor so Strigine. Občinske odbornike tira na seje na največje praznike, samo da jim pokvari zabavo in veselje. S Podlesnico živi zaradi zajca v večnem prepiru, ker tudi Podlesnica noče odjenjati. Iz napačnega varčevanja so že leto dni brez brodnika, ki bi prevažal ljudi z drugega brega k njim, kadar je žegnanje ali sejm ali kakšna druga prireditve, ki bi lahko občini in občanom kaj prinesla. Občino upravlja v resnici Striga in ne župan Vrbin.

In ravno na žegnanjsko nedeljo pride od nekod Joža Kremen. Iz istih krajev je kot vsi drugi, domačin takorekoč, čeprav se je leta in leta pehal v tujini za kruh. Nekje v mestu je bil, kjer se je izučil raznih stvari. Za brodarja bi bil kot za nalašč. Fant in pol! Fant od fare! kakor se pravi. Prošnjo je že vložil. Njegova bodočnost je odvisna od občinske seje, ki jo pa »komandira« gospod tajnik Striga. Usoda hoče, da se sreča z županovo hčerko prej, ko z

gospodom županom. Tudi Lizika je deklet, da ji ni kmalu enake. Eno samo zdravje je! Življenje kar kipi v njej! In zdaj se srečata Jože in Lizika in ljubezen se vname takorekoč na prvi pogled. Toda ojoj, oče župan so trd in gospod Striga se hočejo poročiti z Liziko. Gospod Striga so uradnik s stalno plačo. O, koliko podeželskih deklet sanja o poroki z uradniki, ker imajo stalno plačo! Tudi Liziko je Strigova plača že zapeljevala, čeprav se srce še ni udalo. Čakalo je, da pride... Joža ali kdo drugi, ki bi bil kakor Joža.

Pri prvem srečanju z županom izpove Joža na kratko svoj življenjski optimizem in se čudi Vrbinu, kako se more toliko trapiti za voljo zajca, ki mu nageljne žre. Saj ni treba drugega kakor strel..., toda tega ne sme še izpovedati. Ravno neizgovorjena beseda pa začne župana preganjati in ga tudi premaga. Drugo jutro na vse zgodaj zbudita Liziko dva strela. Kdo je streljal? Vsa preplašena kliče očeta, toda nikjer ga ne najde. Pač pa zagleda pri oknu Jožeta, s katerim je ponoči vsovala. Oče in Joža prepričata Liziko, da ni nihče streljal. Župan gre naprej spat, Lizika in Joža pa si skuhamo kavo. In pri kavi ji Joža pove, da za Liziko ne bo lahko živeti, če se bo odločila zanj, za brodarja, ki nič nima.

»Dobro premisli, preden se veseliš! Pojdeš z mano tudi tedaj, če koncesije ne dobim? To je vprašanje, ki traja kakor življenje, in je globoko, kakor reka. Dobro premisli! Brodnik je brodnik in ne občinski tajnik!... Vidiš, brodnik ne ždi v topli sobi, zunaj je sneg, zunaj je dež in burja brije okrog ušes. Ali ni županova Lizika premenitna za to?«

In Lizika mu odgovori: »Kakor bo tebi, tako bo meni!«

Borba za ženo in za brod se začne. Tudi Lizika pomaga na tihem, čeprav ji je Joža prepovedal. Tri skrokane občinske može pogosti s črno kavo in šarkljem, čeprav se oče hudo razburja.

Ker je Striga že zvedel, da se Joža Kremen ne poteguje samo za koncesijo, temveč tudi za županovo hčerko, skuša na vse načine onemogočiti, da bi ne dobil niti ene niti druge. Zato pri branju njegovih »personalij« s prav posebnim poudarkom poudarja, da je — nezakonski sin. Odporniki mu kljub temu ne nasadejo, kar je zasluga dobrodušnega peka Žovne, ki mu je fant všeč. Vse bi šlo

gladko in lepo naprej, da ne pridrvi na občinsko sejo do skrajnosti razburjena soseda Podlesnica, ki obdolži župana, da ji je zajca ustrelil ... Župan molči, vpraša samo, če ima dokaze. Teh seveda nima, a kljub temu noče odnehati. V zmešnjavi, ki je noče biti konec, izpove Joža Kremen, da je on zajca ustrelil. Striga je za njegov »delikt« navdušen, ker se je z njim onemogočil Joža kot brodnik. Pek Žovna ne verjame Kremenu, prepričan je, da je zajca ustrelil sam oče župan. Toda Kremen njega in vse razen župana prepriča z dvema streloma, ki ju ustrelji v občinski strop, da je streljal on. Zdaj je izgubljen, zdaj ni več pomoči zanj! Nikoli ne bo vozil broda v tej občini ...

Med splošnim truščem in strahom, ki je nastal radi Jožetovega streljanja v občinski hiši, je izginil župan neznano kam. Vsi ga iščejo. Veteranjsko žegnjanje bo, ki ga mora otvoriti, zdaj pa ga ni nikjer. Celó Podlesnica ga išče. Žal ji je, ker je napravila zaradi tistega zajca tak šunder. Župan pa se skriva. Potrebuje časa za pre-mišljevanje. Jožetova korajža mu daje misliti. Fant je vse postavil na zadnjo kocko. Liziko bi rad in brod in vendar se ne klanja pred nikomur, nikogar se ne boji, streljal je in tako pokazal vsej vasi zobe ... Tudi župana je osramotil, ker je prevzel njegov greh nase. Zajca ni ustrelil Joža Kremen, temveč sam gospod župan. Res je, da ga je navdahnili s peklensko mislijo sam Joža, toda ko je zajca ustrelil, ga je spet minila korajža. Zato je strahopetno prikrival svoje streljanje, zmedo na seji je celo izkoristil zato, da je pobegnil. Toda korajžni Joža ga je zaželel dramiti k življenju. Oglasila se je zdrava vest. In česar ni opravil Joža, opravi reven prodajalec balonov, ki težko živi, a kljub temu ni izgubil vere v življenje. Tudi on ga začne svariti pred Strigo in pred zakrnjenostjo, ki jo je vcepil tajnik županu. Ko se župan začudi, da lahko živi od prodajanja balončkov, mu prodajalec spove svoj življenjski znazor.

»Zlahka ni nobene stvari in zadovoljen, mislim, tako v srcu zadovoljen ni nihče, pa naj se mu godi dobro ali slabo ... Zabozdravnik si sam svojih zob ne puli in vsak pridigar ne živi tako, kakor ob nedeljah drugim svetuje ... Lejte, jaz prodajam balončke in stojim večkrat zraven guncnce. Je zmerom enak. Enkrat so gor, enkrat so dol. Tisti, ki so gor, najbolj vpijejo, tisti dol so tiho ...«

Župan se hitro hoče odločiti za tiste, ki so v sredi, za kompromis. To mu je ostalo od Strige. Toda prodajalec balonov ga hitro zavrne:

»Nikar! Samo srednje lege nikar! To je najslabši svet, gospod župan! V vsaki drobnariji vam bodo tako povedali ... Srednji stan gará od jutra do večera ... Vsak groš trikrat obrne, preden ga da, gospod župan. Od tega, kar si srednji stan prihrani, živ krst nič nima. Ti ne ločijo časa od denarja. Nič si ne privoščijo. Gre na pot in samo javka, ne užije božjega solnca, zmerom ga je strah za tisti groš. Ko ima nove čevlje ali pa obleko, že vse naprej vidi, kako bo staro. Varčuje in varčuje. Pravi, če mi danes ne gre še slabo, mi utegne jutri, ali čez leto ali pa čez sto let ... Ne, ne, gospod župan, teh na sredi ne boste nikoli prepričali, da ljubi bog človeka ni namenil, da bi bil do sodnega dne preskrbljen. Čez noč pride tako kaj, gre ves denar rakom žvižgati, pa imajo skopuhi ... Od življenja niso nič imeli, denar so zgubili, vero so zgubili in z vero tudi korajžo. Edino, kar jim do rakve ostane, je strah, kaj bi utegnilo še priti nadnje ...«

Toda župan še ni popustil. Prav do živega ga mora prodajalec balonov zadeti.

»Hčer imate? No vidite! ... Poslušajte, kar vam bo povedal. Če bi prišel kdo ponjo, da bi jo vzel in bi bil do ušes zaljubljen vanjo, pa če nič drugega ne mara, kakor samo dekle, nič ne povprašuje, kako bo jutri, koliko bo dobila, kdo je njen oče, ali so časi slabi ali dobri, *ampak samo vase veruje, temu jo dajte, dekle! ... Vera daje korajžo, brez korajže je človeka samo strah. A strah pritira človeka na kant ...*«

Besede revnega, a življenju korajžno kljubujočega prodajalca balonov, so segle očetu Vrbinu prav do dna srca. Na skrivaj poišče Jožeta Kremena in mu izroči brod! Striga zažene divji krik po vasi, toda očeta Vrbina ne bo več pretental. Oče Vrbin so ozdraveli od svoje bolezni, korajžni so postali, ker so spoznali, da korajža veliko velja v življenju. Zato otvorijo veterajgarsko veselico z govorom, ki vse iznenadi, govoru, ki je idejno središče in višek veseloigre, ki vse zapelje v srečen konec. Lahko bi ga imenovali biser vse igre, saj ima tudi lepo literarno vrednost. Ves preroben vzame kozarček vina

v roko in govori odbornikom, svojim soobčanom in vsem ljudem, ki ga hočejo poslušati:

»Gospoda! Danes je moj praznik in zato sem vas povabil. Kaj praznujem, je težko povedati, je tako, kakor godba, kakor veter skozi odprta okna, kakor ples, kakor solnce, ki sije tudi takrat, ko nije toča. Ja, gospoda! Sem mislil, da se ves svet okoli mojih nageljnov suče, nisem več videl drevesa ne ptice slišal, varčeval sem, varčeval iz samega strahu... Zraka sem se spet napil, smejem se in verujem, vera da korajžo in korajža velja! Strahu ni več! Strah je samo zavoljo drobca življenja, zavoljo današnjega, jutrišnjega in pojutrišnjega dne. Ni ga več strahu! Iščem ga, kam je izginil? Kremen ga je ustrelil. Skozi strop, ki mi ga je prebil, se je vtilo nebo in jaz sem spet mlad...«

Tako govori župan in vliva vsem korajžo v srce, Jožetu Kremenu pa dá Liziko, zato ker je spoznal, da — korajža velja! ... (k)

PRIHODNJI DRAMSKI SPORED:

Za božične praznike bo premijera najnovejše Gregorinove svetopisemske igre »Kralj z neba«. Poleg te sta kot naslednji premijeri še predvideni: mladinska igra »Repoštev« in drama »Atentat«, v kateri nastopita ga. M. Danilova in g. Levar, režijo ima g. Skrbinšek.

Lastnik in izdajatelj: Uprava Narodnega gledališča v Ljubljani. Predstavnik: Oton Župančič. Urednik: Josip Vidmar. Za upravo: Karel Mahkota. Tiskarna Makso Hrovatin. Vsi v Ljubljani.

Foto atelje-studio
J. POGAČNIK
LJUBLJANA
Aleksandrova cesta 3
se priporoča

ALFONZ BREZNIK

==
LJUBLJANA
ALEKSANDROVA 7
==

Vsa glasbila in strune

CINKOVO BELILO „BRILJANT“

zlati, srebrni, beli, zeleni in sivi pečat

LITOPON „TITANIK“

originalno 30 % blago, odporno proti svetlobi

SVINČENI MINIJ „RUBIN“

garantirano 30 % svinčenega superoksida

KOVINE IN KOVINSKI POLIZDELKI VSEH VRST!

Metalno akcijonarsko društvo, Ljubljana

Telefon 2727

Korajž velja!

Ljudska veseloigra v treh dejanjih Zerkaulen. — Prevedel: dr. Šmale.

Inscenator: ing. E. Franz.

Režiser: Bratko Kreft.

Tomaž Vrbín, župan	Cesar
Lizika, njegova hči	Danilova
Janez Žovna, pek	Kralj
Muc, krojač	Drenovec
Vogelnik, mesar	Bratina
Miha Cerar, krčmar	Plut
Striga, občinski tajnik	Daneš

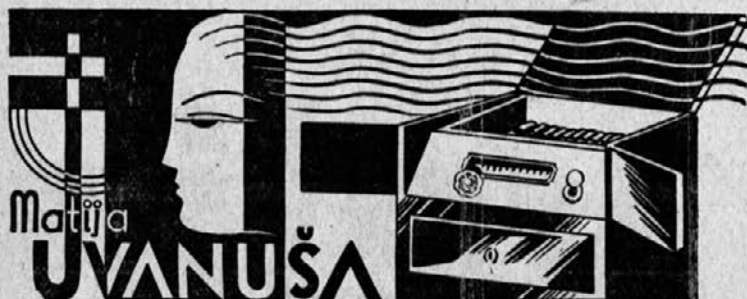
občinski možje

Ljudje na žrtveni, otroci.

Godi se dva dni zaporedno žegnanje na Brodu.

Joža Kremen, brodnik	Stupica
Podlesnica	Rakarjeva
Strežajka	Gabrijelčičeva
Kočevarjeva hči	Levarjeva
Tisti z balončki	Pianecki
Tisti od vrtiljaka	Vrtin
Otrok	* * *

NAJVLJUDNEJE SE PRIPOROČA

Frizer za dame in gospode v pasaži palače VIKTORIJA
LJUBLJANA, ALEKSANDROVA CESTA ŠTEV. 4

Zobna ordinacija

Dentist teh.

Leopold Smerkolj

laboratorij za moderno tehniko in keramiko
ordnira za zdravljenje zob od 8-12 ure dop.
in od 2-6 ure pop.

Ljubljana VII. Čelovška cesta 32 // Telefon 34-48